

Kontrollen paategne Toldsedlen og Klareringen foretages i København. De væsentligste Indtægter var Konsumption samt Læstepenge af Fartøjerne. Det ses, at Dragørskipperne efter Ansøgning 1786 fik Tilladelse til, naar de passerede Sundet, at anløbe og losse indenlandske toldfri eller frigjorte Varer til egen Husholdning uden at betale Læstepenge. Losningen maatte dog ikke overstige en Fjerdedel af Skibets Last. 1798 gaves ogsaa Tilladelse til, at smaa Varepartier, som Amergerne indførte til eget Brug, maatte fortoldes paa Skibet. Under den engelske Krig synes Toldstedets Virksomhed helt indstillet. Efter Krigen indkrævedes tillige en Fyrafgift af Skibene efter Drægtighed. Der begyndte da en stærk Stigning i Toldindtægterne, ogsaa af Strandingsvarer; de udgjorde 1817: 216 Rdlr., 1827: 451 Rdlr., 1831: 726 Rdlr., 1845: 2557 Rdlr. Derefter begyndte atter Nedgangen, som stadig er bleven fortsat, først paa Grund af Trearskrigen, dernæst Skibsfartens Overgang til Dampdrift og endelig de meget utidssvarende og forsømte Havneforhold, som Dragør led under.

*Smugleri* blev, særlig i første Halvdel af det 18. Aarhundrede, drevet i ret stort Omfang. Der foregik Indsmugling af baade uden- og indenlandske Varer, dels paa Kysten, dels fra Skibene, der havde hemmelige Rum i Lasten, Skjulesteder, hvor de for at undgaa Toldvæsenets Opmærksomhed gemte »Kontrabande« og strængt toldpligtige Ting. Smugleriet gik saa vidt, at en Skipper 1733 uden Angivelse lossede en Last Brænde ved Nattetid paa Kysten ved Kastrup for at spare den ringe Toldafgift (4 Sk. pr. Favn). Hele Lasten blev konfiskeret. Der gik sikkert meget Smugleri i Svang. Toldvæsenet saa sig efterhaanden nødsaget til at danne et Visitørkorps til at foretage Undersøgelse hos Skippere og andre, der kunde formodes at huse eller gemme indsmuglede Varer. Korpsæt synes at have gjort gode Forretninger. Der fandtes saaledes 1751 hos en Skipper paa Dragør »efterskreven Kontrabande og u-fortoldede Vare, som der var indpraktiseret: 92 Al. soert Fløyel, 53<sup>3</sup>/<sub>4</sub> Al. soert Silcke Damast, 103 Al. Carmosin Ras de Cecille, 52 Al. brocheret Silcke Estoff, 45<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Al. soert Brock, 18<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Al. do., 12<sup>1</sup>/<sub>4</sub> Al. blaåt og hvidt Dreyel, 11<sup>1</sup>/<sub>4</sub> Al. blaåt og hvidt Ulmerdug, 212 Pd. Top-Sukker, 160 Pd. Candis do., 2 Lpd. Rosiner, 2 Lpd. Svedsker, <sup>1</sup>/<sub>2</sub> Ancker rød Viin,

derpaa 16 Potter, <sup>1</sup>/<sub>2</sub> Ancker gl. fransk Viin, derpaa 16 Potter, <sup>1</sup>/<sub>2</sub> Ancker ung fransk Viin, derpaa 16 Potter.« Sirtz-Cartunet blev tilbageleveret, da der præsteredes Bevis for, at det var købt i København. Det øvrige blev konfiskeret. Olmerdugen, Sukkeret, Rosinerne og Svedskerne, samt de tre halve Ankre Vin deltes mellem Opdagerne. Det øvrige Tøj og Klæde solgtes ved Auktion paa Toldkamret i København og indbragte 546 Rdlr. Efter Fradrag af Omkostningerne deltes Pengene saaledes: Staten fik 200 Rdlr., det overordnede Toldpersonale 100 Rdlr., Betjentene 100 Rdlr. og Børnehuset 100 Rdlr. Skipperen skulde egentlig have haft en Strafbøde paa 20% af Varernes Værdi, men denne eftergaves ham.

Hos forskellige andre Skippere fandtes paa samme Tid mindre Partier uangivne Varer, t. Eks. et Sted: Smør, røget Oksekød, Faareost, <sup>1</sup>/<sub>2</sub> Td. Mjød, 3 Kalveskind, tilførte fra Jylland. Et andet Sted fandtes Lærred, Dynevaar m. m., indført fra Riga. Her slap Ejerne dog med at »fornøje Betjentene« eller give en Daler i Bøde. Ogsaa hos flere af Bønderne fandtes Smuglegods: et Sted 24 Al. grønt Klæde, et andet Sted 14 Stk. Olmerdug, der indbragte 136 Rdlr., som sammen med en Strafbøde paa 200 Rdlr. deltes paa samme Maade, som ovenfor nævnt<sup>1</sup>).

Saadanne Sportler var en god Hjælp til de tarveligt aflagte Tolderes Gager. Senere foretoges flere lignende Ekspeditioner. 1781 fik Strandinspektør Guldberg og Strandvisitør Massach, begge ansatte paa Dragør, Ordre til at »visitere« paa Kysten og i Husene for at eftersøge ustemplede Varer og Kontrabande. Og der konfiskeredes ikke blot Varer, men ogsaa Kreaturer. 1785 ses, at der blev konfiskeret en Del svensk Drejl paa Saltholmen, hvortil det var overført for at bringes til Dragør til Blegning og derefter indføres til København som Blegvarer. Efter den Tid maatte Fogden paa Dragør attestere, at de Blegvarer, der indførtes til Staden, svarede til, hvad der var ført ud til Bleg.

Toldstedets Forvaltning varetoges først af en Visitør eller Tolder; senere havde han en Strandrider eller Strandvisitør til Hjælp. Omkring 1750 optræder Tolderen som Strandinspektør og omkring 1830 som Strandtoldforvalter med et Par

<sup>1</sup>) Kbhvns. Toldregnsk. 1731—52.

Told- eller Rorsbetjente som Medhjælpere. Visitøren begyndte med en aarlig Gage paa 33 Rdlr. 2 Mk. Selv om denne Gage senere fordoblede, var det ikke nogen lukrativ Stilling, og Indehaverne havde stadig ondt ved at klare sig. Da Strandvisitøren 1697 søgte Kongen om at blive fritaget for Familie- og Folkeskat, resolveredes der, at han i det mindste burde anses lig med en Sæde-Degn og svare for sig og Hustru 4 Mk. Hans Efterfølger var tillige Kromand og Foged paa Dragør. Men den næste Tolder, Mathias Houcke, sad meget slet i det. Han stod 1721 til Restance med 8 Aars Krigsstyr og Kopskat, 21 Rdlr. 86½ Sk., som han ikke vidste Udvej til at betale og søgte eftergivet. Desuden skyldte han 47 Rdlr. efter Antegnelser til sit Regnskab, hvad Kongen ogsaa eftergav ham. Samtidig søgte han om et Tillæg til Gagen, men den kunde ikke forhøjes, da han nød den samme som hans Formand. Kongen kunde dog ønske, at han, ligesom Formanden, kunde faa et Krohold til Hjælp, saa han kunde holde en Hest til sin Tjeneste. Den tidligere Kromand døde ganske vist, men hans Enke vilde ikke afstaa Privilegiet og heller ikke dele det med Tolderen, som Kongen foreslog. Forholdet ordnedes da saaledes, at Tolderen maatte bestyre et andet Krohold for hende. Efter hendes Død fik han saa selv Privilegiet paa den ny Kro. Han var Tolder i over 40 Aar. Hans Eftermand var P. G. Charicius, der blev forfremmet til Strandinspektør og havde to Strandvisitører under sig. Kommunen betalte ham 10 Rdlr. aarlig for Opkrævning af Havneaccisen. Den ene af Strandvisitørerne Friederich Massach fungerede tillige som »Chirurgus« eller Læge. Fra 1784 ansattes en Strand- eller Patrouillebetjent ved Kastrup, som underlagdes Toldstedet paa Dragør. Det havde vist sig, at Indsmugling af Kreaturer og Varer fra Sverige praktiseredes over Kastrup med Kreaturskøjten, der sejlede til Saltholmen.

Efterhaanden forbedredes Stillingen som Strandinspektør og Strandtoldforvalter. Dels gav Smugleritilsynet gode Sportler og Diæter, dels gav Bjergningsvæseret ofte god Fortjeneste. Fra 1798 tilfaldt der desuden Tolderne en Femtedel af de Læstepenge (10 Sk. pr. Læst), der opkrævedes af baade ind- og udgaaende Fartøjer. Og ved Fortoldningen af de havarede Varer, som bragtes i Land fra grundstaaende Skibe, og

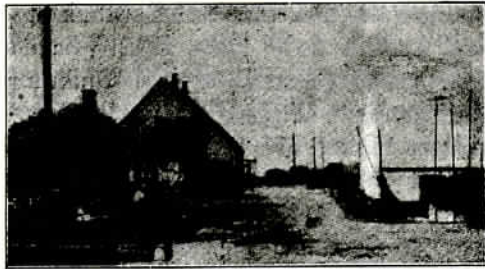
som da i Reglen solgtes ved Auktion, tilfaldt der vistnok ogsaa Tolderne en vis Part, ligesom de — indtil 1830 — havde en Mandspart i Delingen af Bjergningssummerne. Omkring 1830 havde Strandtoldforvalteren i Dragør, der havde Overopsyn med Tolden Amager rundt, 280 Rbdlr. i fast Gage samt »doblede Procenter og Sportler« mod en Toldbetjent i København. De 80 Rbdlr. svarede han for Embedsbolig. Han havde to Strandtoldbetjente, hvoraf den ene boede i Kastrup, lønnet med 60 Rbdlr. (108 Rdlr.) aarlig foruden de uvisse Indtægter. Toldintraderne var 1831 godt 1000 Rbdlr. Toldstedet var saaledes ikke nogen lukrativ Forretning for Staten; men det betalte sig dog nogenlunde. 1845 udbetaltes til Lønninger, Procenter, Diæter og Sportler 3065 Rdlr., medens den direkte Indtægt var 2557 Rdlr.

Fra 1848 overtog Lodsinspektøren i Dragør tillige Toldforvaltningen for den sydlige Del af Øen, medens der tillige ansattes en Strandkontrollør i Kastrup. For Dragørs Vedkommende ophævedes Toldforvalterstillingen 1912, og Opsynet overdroges til en Overrorsbetjent.

Toldhuset var indtil 1830 det samme som Toldbetjentboligen, der laa bag Gamle Kro ved den gamle Skanse. 1799 foreslog Strandinspektøren, Major von Moldrup, at bygge et Oplagshus for strandede Varer, men Generaltoldkamret ansaa det for uforment, da Varerne henlaa i aflaaede og forseglede Skibsrum, indtil de solgtes ved Auktion. Majoren boede selv paa »Elisenborg«, som han 1793 havde købt af Købmand Jens Lauritzen, København, der havde bygget Stedet til Fabrik. Senere købtes det af Toldvæsenet efter Vurdering for 2340 Rdlr. og var indtil 1845 Bolig for Toldforvaltrene<sup>1)</sup>. Da købte nemlig Generaltoldkamret af Skipper Jan Pittersen Passer Huset Nr. 34 paa Kongevejen samt en tilliggende Plads af Kommunen, og herpaa opførtes en Bolig for Toldforvalteren, der boede her til 1912, da Huset solgtes til Marinen, som atter 1914 solgte det til Boghandler C. Schou.

Major Moldrups Efterfølger, Løjtnant Dichmann, ejede Huset paa det sydlige Hjørne af Strandlinjen og Strandgade

<sup>1)</sup> »Elisenborg« købtes derefter af Skibsrheder H. N. Jeppesen og senere af Skibsfører C. Borg, hvis Hustru mærkelig nok hedder Elise. Ejendommen drives nu som Restauration.



Den nordre Smedje og Toldhuset ved Havnen.

Som *Toldere* paa Dragør kan nævnes følgende:

Toldvisitører: Christian Simonsen (1662), Hans Andersen (1669), Jacob Lauridsen Randerhus eller Brun, ogsaa kaldet Jacob Visiterer (fra 1673). Toldbetjente: Holdan Jensen Aagaard (1696). Johan Pedersen Holst (1700—11), Mathias Houcke (1711—52). Strandinspektører: Peter Georg Charicius (1752—77), J. H. Guldberg (1777—91), Major O. G. F. v. Moldrup (1791—1816). Strandvisitører: Bircherød (1759—68), Brinch, Friederich Massach (1777), Niels Rye (1784). Toldforvaltere: Løjtn. F. C. Dichmann fra (1816), Meyer (1831), Seemann (1845). Strandtoldbetjente: Jørgen Stær, Hein (1817), Løjtn. C. F. Moth (1823), Løjtn. Frøhn (1839). Rørsbetjente: Krogh, Larsen, og Nic. Schmidt.

*Havnen* ved Dragør kan, som før nævnt, føres tilbage til omkring Aar 1600. Der har da uden al Tvivl været en Anlægsbro for mindre Fartøjer. 1640 finder vi nævnt en »Havn«, hvor Udslibning fandt Sted, og hvorfra Kronen ved Schouten i Hollænderbyen havde Toldindtægter, f. Eks. af udførte Heste. Paa Joh. Meyers Kort over Amager af 1656 findes et saakaldt »Pehrstette«, en lang Bro, hvor den nordre Mole nu er, og under Svenskekrigen nævnes atter »Dragør Havn« i Lensregnskabet, idet der hertil indførtes »Jernfang« fra et svensk Skib, som var brændt under Krigen. 1682 kaldes den »Skibsbroen«, hvorved Tolderen fik Lov at bygge sit Hus. Kort Tid efter Krigen maa Havnen være undergaaet en Forbedring, da Dragør begyndte at udvikle sig i Retning af Skibsfart. 1676 havde Byen 2 Jagter, 82 smaa og store Baade eller Skøjter, foruden 27 »Aaleskøjter«, som tilhørte Hollænderne,

(291 a), hvor nu Lodsoldermand W. Møller bor.

1830 opførtes paa den nordre Side af Havnen et Told- og Karantænehus, som kostede 4000 Rdlr. Det blev derefter Bolig for Toldbetjenten.

Og der var da oprettet Toldsted, som opkrævede Havnetold til Kronen og Læstepenge, saa Kronen synes at have Del i Havnens Tilblivelse. 1674—79, under Fejden med Sverige, tjente Havnen som Station for en Del af Marinens Baadflotille; ogsaa Aar 1700, da den svenske Flaade truede med at foretage Landgang paa Amager og den 7. Juli mødte med 38 Linjeskibe og 10 Fregatter udfor Dragør, kom Havnen til god Nytte.

Allerede 1682 trængte Havnen til et Pakhus. Der blev anskaffet Egestolper til Bygningen. Begyndelsen til det senere Havne- og Bylokale stammer da sikkert fra den Tid.

Omkring 1700 begyndte en livlig Havnetrafik. Der fandtes da kun det nordre, indre Havnebassin, som gik langt længere ind mod Kroen end nu. Den første Udvidelse fandt Sted i Aarene 1725—29. Byens Beboere søgte 1725, sammen med Schouten og Scheppens i Hollænderbyen, Kongens Tilladelse til Udvidelsen og fik Bevilling til at bygge et nyt Havnebassin imod at lægge Skansen »bedre ud i Synder«<sup>1)</sup>. Arbejdet og Udgiften synes fordelt paa Beboerne, der inddeltes i Arbejdsroder. Skipperne skulde skaffe Stenene tilveje. Det ses 1728 af en Tilføjelse til Havnens Vedtægt, at Enhver, der havde Baad eller Fartøj, skulde levere til Mikkelsdag en lille Baadfuld Sten pr. Læst af Fartøjets Drægtighed. Da Udvidelsen var færdig, søgte Beboerne om, at den fra 1718 paalagte Havneaccise til Kronen maatte tilfalde Havnens Kasse, eller i modsat Fald ydes Byen i Erstatning for, hvad Udvidelsen havde kostet. Rentekamrets Resolution herpaa, dateret 8. Marts 1730, lyder:

»Naar Indvaanerne paa Dragør fra sig giver deres skriftlig Revers i behørig Form, at de, uden enten nu eller i Fremtiden prætertere nogen Hjælp af Hs. May. Casse selv vilde besørge Havnens Bekostning oc Vedligeholdelse, saa bevilges allernaadigst, at de for den præterterede Accises Betaling maa være befriede«<sup>2)</sup>.

<sup>1)</sup> Der er her Tale om Batteriet Syd for Byen, der saaledes tidligere har ligget paa Havnens Sydside, hvor det skal være anlagt i Christian d. 4.s Tid.

<sup>2)</sup> Dragør Toldregnsk., Antegn. og Extr. 1700—1750.